

BÀ MẸ BẠC TÌNH VÀ ĐƯA CON TÀN ÁC

“Khi con tu hú gọi bầy
Lúa chiêm đang chín, trái cây ngọt dần”...

Câu thơ khiến người đọc liên tưởng tới một loài chim hiền lành và xinh xắn như bất kỳ loài chim ăn trái nào đó. Thật khó tin nổi, tu hú lại là điển hình của một loài chim vô trách nhiệm và lưu manh bậc nhất. chim tu hú

Bất kỳ loài nào trong tự nhiên chào đời cũng đều xuất phát từ cái nôi mang nặng đẻ đau và chăm bẵm của đấng sinh thành. Một mai, khi tiếp nối vòng đời, các loài đều được thừa hưởng những nguồn gen và tổ chất làm bố/mẹ để yêu thương, để chăm chút cho những đứa con yêu dấu của mình. Thiên chức làm mẹ và chính tình cảm với đứa con là sợi dây gắn kết đẹp đẽ nhất mà tạo hoá đã ban tặng cho muôn loài. Nhưng loài tu hú (*Endynamis scolopacea*) được coi là vụng về, không biết ấp trứng lại từ chối phần thưởng quý giá đó và chính những đứa con của chúng sau này cũng trở thành ác thủ ngay từ những phút giây đầu tiên được nhìn thấy ánh sáng mặt trời.

Mùa mưa là khoảng thời gian tuyệt vời để những mầm sống mới bắt đầu hồi sinh trên các cánh rừng mưa nhiệt đới. Loài thực vật khoác trên mình một tấm áo mới xanh non và đầu đó trong rừng, các vùng đất ngập nước, từng bụi lau, sậy cũng vươn mình trở nên rậm rạp hơn. Đó là nơi trú ngụ, làm tổ lý tưởng của một số loài chim chích đầm lầy thuộc giống *Locustella*. Đây cũng là thời điểm thích hợp để chim tu hú thực hiện “thiên chức đẻ nờ” mà tổ tiên của chúng đã truyền lại cho chúng trong cuộc sinh tồn. Trước tiên, tu hú mái tìm một tổ chim chích đã đẻ trứng và tự thưởng cho mình một quả trứng của loài chim này. Sau khi no nê, bà mẹ gian hùng này đẻ vào đó một quả trứng của mình. Trứng của tu hú nhỏ gần bằng kính thước của trứng chim chích, với hoa văn rất giống khiến vợ chồng nhà chim chích tội nghiệp cứ tưởng đó là trứng của mình

Ảnh: Phùng Mỹ Trung

Vì có gen di truyền về “chiến lược” và sự tinh quái nên tu hú mẹ đủ khôn ngoan nhận biết tổ chim chích mà nó đẻ nờ sau một thời gian ấp trứng con của nó sẽ nở ra trước tiên, hoặc ít nhất thì cũng nở

cùng ngày với quả trứng đầu tiên của chim chích. Mặc dù mới nở ra còn đỏ hồng và mắt còn chưa nhìn thấy ánh sáng nhưng tu hú con đã thể hiện bản lĩnh của một ác thủ. Nó nhanh chóng dùng sức mạnh cơ bắp, đôi cánh và phần lưng để đẩy chú chim chích non tội nghiệp mới nở cùng những quả trứng còn lại văng ra khỏi tổ. Âm mưu của nó là độc chiếm nguồn thức ăn nuôi dưỡng bầy con của cặp chim chích bố mẹ.

Sau khi hoàn thành “sứ mệnh” vô cùng tàn nhẫn này, nó lớn lên rất nhanh và suốt ngày kêu réo nguồn thức ăn từ đôi chim chích nhỏ bé tội nghiệp. Để đáp ứng nhu cầu tham ăn của đứa con hoang ác thủ to hơn cha mẹ chúng nhiều lần, cặp vợ chồng nhà chích vô cùng lao tâm khổ lực trong việc tìm kiếm thức ăn.

Chim chích mẹ và chim tu hú con *Endynamis scolopacea* Ảnh: Phùng Mỹ Trung

Vì có kích thước quá khổ so với tổ chim chích nên kẻ ác thủ phải nằm lên trên miệng tổ và miệng không ngớt đòi thức ăn để đáp ứng nhu cầu mau lớn. Khi đã đủ lông, đủ cánh, nó sẽ bay đi không một lời hàm ơn kẻ nuôi dưỡng nó thành thực. Và rồi, một ngày kia, biết đâu nó lại đẻ nhờ chính vào cái tổ "bổ mẹ nuôi" của mình. Hiện tượng "đẻ nhờ" của chim tu hú là một hiện tượng kỳ quái, tàn ác và vô cùng nham hiểm trong thế giới tự nhiên. Nguyên nhân vì sao mà chim tu hú con ngay khi chào đời đã có cách "hành xử" lưu manh đến như vậy?... Chim tu hú mẹ không tha mỗi nuôi con được vì chim mẹ chuyên ăn sâu, ăn cả những con sâu có nọc độc. Đối với chim tu hú đã trưởng thành, cơ thể của chúng sẽ miễn nhiễm với độc tố của sâu độc; Còn chim tu hú con chưa có hệ thống miễn nhiễm, nên nếu ăn phải sâu độc có thể sẽ phải bỏ mạng. Chính vì thế mà tu hú mẹ phải nhờ đến các loài chim khác nuôi con mình. Đó cũng là mảnh ghép đặc biệt trong bức tranh sinh động về cuộc đấu tranh sinh tồn và duy trì nòi giống của muôn loài trong thiên nhiên hoang dã.

Tu hú có tên khoa học là *Endynamis scolopacea*. Chim trống có bộ lông hoàn toàn đen với ánh xanh thẫm. Chim mái lông lốm đốm đen nhạt và trắng, mặt lưng nâu đen nhạt, có ánh xanh lục và lốm đốm trắng. Đầu chim mái màu hơi nhạt hơn và hung hơn, các điểm trắng ở đây dài ra thành các vệt dọc, ở lông cánh và lông đuôi các vệt trắng chuyển thành các vằn ngang không đều; mặt bụng trắng có vằn đen nhạt. Chim non lông đen toàn thân, nhưng sau kỳ thay lông đầu tiên nó đã chuyển thành bộ lông gần như chim mái. Chim trống thì có bộ lông đỏ trong một thời gian rồi chuyển dần sang bộ lông trưởng thành với mắt đỏ, mỏ xanh xám, gốc mỏ đen, chân xám chì.

Tu hú phân bố ở Thái Lan, Lào, Campuchia, Việt Nam, Đông nam Trung Quốc và Mã Lai. Ở Việt Nam, chim tu hú phân bố ở khắp các vùng đồng bằng và vùng trung du. Vào mùa Đông ở miền Bắc rất ít khi gặp loài này vì phần lớn chúng bay về phương Nam tránh rét.